

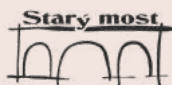
TAJEMSTVÍ PLZEŇSKÝCH STAVEB

TEXTY:

Petr Mazný, Jan Soukup, Lukáš Houška

FOTOGRAFIE:

Marie Šlehoferová

www.starymost.cz

KOSTEL SVATÉHO JIŘÍ

Ke Sv. Jiří 1520

Doba výstavby: asi začátek 13. století, úpravy 14. a 18. století, začátek 20. století

Architekt: původní neznámý, Josef Farkač, František Beneš (1912–1914)

Stavitel: neznámý

- A** Apsida původního kostela pocházejícího z 12. století.
- B** Věž kostela s barokní věží byla do současné výšky upravena kolem roku 1730 Matějem Ondřejem Kondělem.
- C** Roh barokní budovy kostnice, jejímž autorem je také Matěj Ondřej Kondel.
- D** Chybějící omítka na presbytáři a na stěně přiléhající k apsidě umožňuje porovnat románské a gotické stavební metody.

Kostel sv. Jiří se hřbitovem, který jej obklopuje

HISTORIE

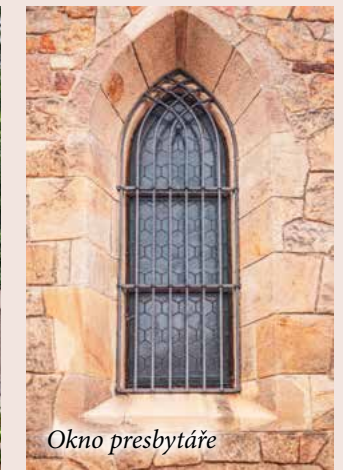
Půvabný kostelík stojí na krásném místě u soutoku Berounky a Úslavy. Podle legendy jej založil biskup sv. Vojtěch v roce 992, když se vracel z Říma. Nejstarší část stavby ale pochází až z románského tribunového kostela z 13. století. V gotické době byl přestavěn – v polovině 14. století byla poměrně úzká loď rozšířena a kostel byl doplněn polygonálním presbytářem zaklenutým křížovou klenbou až před husitskými válkami. Ty se na něm neblaze podepsaly, protože během nich stavba velmi zchátrala. Až při následné opravě byla přistavěna kostelní věž. Plzeňská obec zakoupila patronátní právo od břevnovského kláštera v roce 1565. Barokní podobu získal kostel v polovině 18. století, kdy byla věž zvýšena o patro a dostala charakteristickou bání a zvětšila se oválná okna. Těsně před první světovou válkou se uskutečnila rekonstrukce podle plánů architekta Josefa Farkače. Součástí areálu kostela je také kostnice s tzv. kýlovou střechou, která patří k významným představitelům barokního slohu v Plzni.

Pohled na kostel sv. Jiří od vstupní brány

Vstupní brána na hřbitov a hřbitovní domek

Zajímavosti:

- Po roce 1565 zde byla zrušena fara a kostel byl začleněn do farnosti u sv. Bartoloměje v Plzni, později se o něj staral poustevník.
- Od 17. století do roku 1850 tady fungovala i škola. Její budova byla zbořena při rozšiřování hřbitova v roce 1904. V té době už fungovala pouze jako obydlí hrobníka.
- Při opravách na začátku 20. století navrhl Jan Kotěra rozšíření stavby západním směrem a vnější úpravu v secesním slohu.
- Na hřbitově je druhotně deponován náhrobek rodiny Treybalových, který navrhl Jan Kastner. Původně byl na hřbitově u kostela Věch svatých, který byl v roce 1902 zrušen.
- Je zde pohřben jeden z vůdců rumburské vzpoury Stanko Vodička popravený v roce 1918.

PIVOVARSKÉ MUZEUM

Veleslavínova 6

Doba výstavby: 14. století

Architekt: neznámý

Stavitel: neznámý

- A** Trakt se sladovnou byl jedním z důvodů využití tohoto domu pro účely Pivovarského muzea. Sladovna byla přestavěna naposledy v roce 1829 a dochovalo se v ní autentické zařízení.
- B** Ke sladovně přiléhá obytné stavení, které je dnes využíváno jako další expoziční prostory muzea.
- C** Barokní portál umožňuje vstup do netradičně řešeného průjezdu. Stavba má specifickou parcelu a na dvůr se tak chodí diagonálním půdorysem domu. Vynášecí pasy jsou tak uvnitř klenuté šikmo a kopírují již standardní rozložení příček v patře nad průjezdem.
- D** Jeden ze dvou viditelných nárožních kamenů v historickém jádru města. Tyto kameny sloužily k odrázení kol projíždějících vozů, aby nedošlo k poškození náboje kola a domu samotného.

HISTORIE

Dnešní Pivovarské muzeum své návštěvníky láká do souboru dvou domů. Ten obytný vystupuje do ulice a na něj navazuje původní trakt sladovny. Suterén domů a část obvodového zdiva sladovny pochází z období středověku. Sladovna byla od městských hradeb oddělena jen úzkou uličkou. V domě sídlila řada hospod a restaurací. Například od roku 1867 tady čepoval pivo Martin Kestřánek, jinak také nájemce hostince na Zámečku. Od roku 1900 zdejší hospodu vedla rodina Škodů a v té době se nazýval oficiálně V Koutě, neoficiálně V Prdeli. Byl vyhlášený pečením selátek. Hostinský Anton Škoda byl známý i jako výborný pekař perníků. V době mezi světovými válkami tady panoval hospodský František Tázler, zápasník Klubu atletů Žižka. Byl několikanásobným mistrem republiky i Evropy v řeckořímském zápase.

O založení muzea pivovarnictví se v Plzni uvažovalo už od roku 1929, ale

Dům v roce 1935
na obraze Karla Votlučky

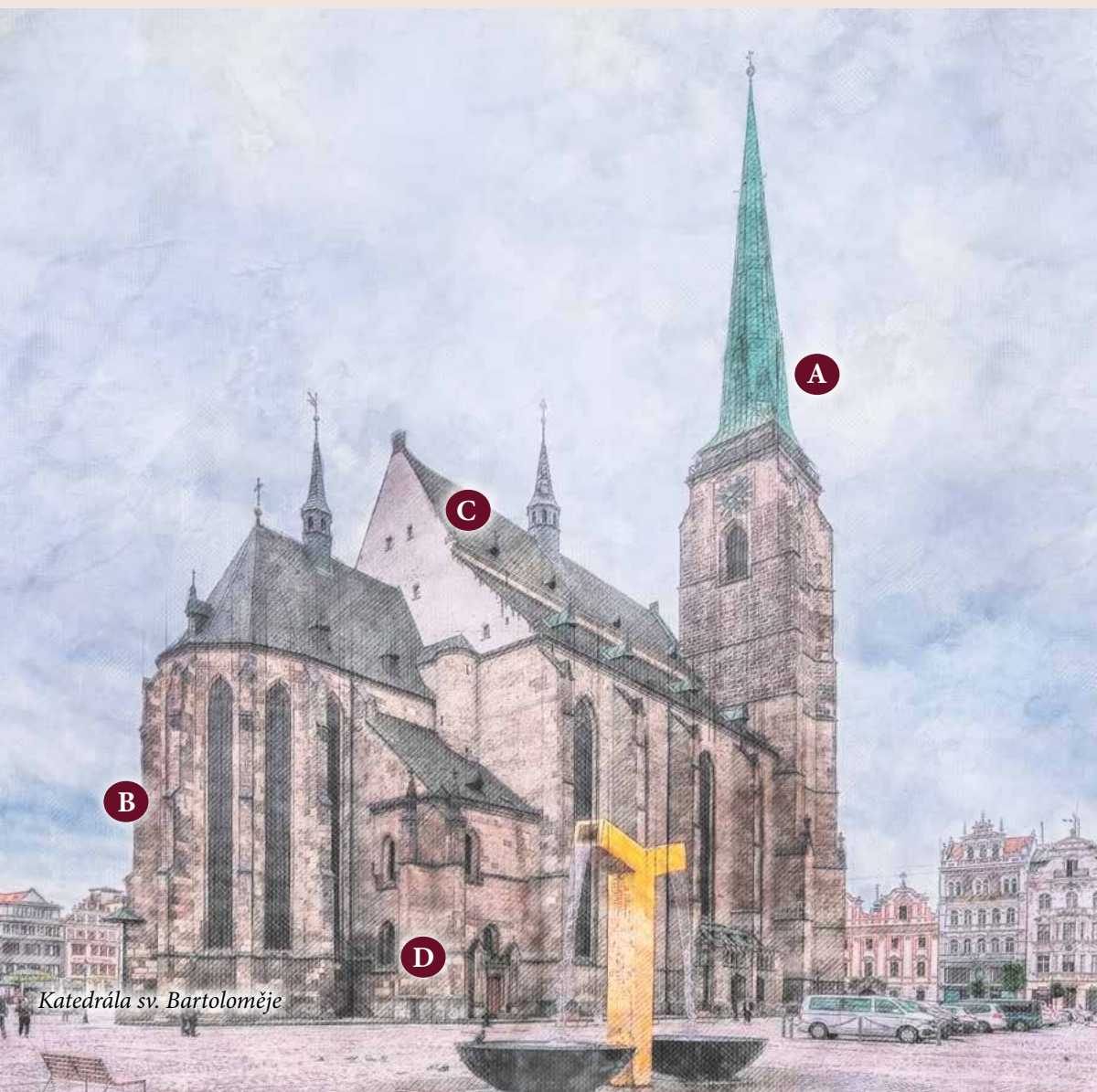
KATEDRÁLA SV. BARTOLOMĚJE

náměstí Republiky

Doba výstavby: Čtyřicátá léta 14. století – 1480

Architekt: ve druhé polovině 14. století pražská huť Petra Parléře, koncem 15. století Hans Spiess, rekonstrukce byla dílem Josefa Mockera a Kamila Hilberta, v letech 2018–2022 byla katedrála opravena podle projektu Jana Soukupa a Jana Trčky

Stavitel: pražská stavební katedrální huť Petra Parléře, klenby po polovině 15. století Erhard Bauer z Eichstättu, Šternberská kaple zřejmě Hans Spiess, Josef Mocker (1879–1883), Kamil Hilbert – práce zadány Františkovi Pauerovi, Antonínu Paue- rovi a Josefu Maškovi (1914–1924), projekt Atelier Soukup Opl Švehla, realizace Stavitelství Šmíd, restaurátorské práce Agentura Zrzavý Praha (2019–2021)

Katedrála sv. Bartoloměje

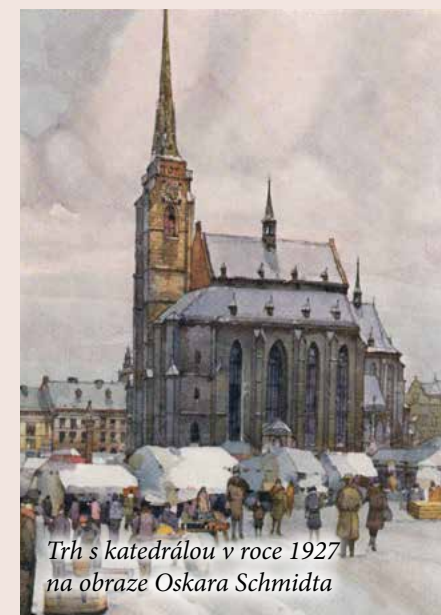
- A** Kostelní věž je vysoká 102,26 metru a je nejvyšší kostelní věží v České republice.
- B** Presbytář byl původně delší, ale byl ubourán na úkor prodloužené lodi kostela.
- C** Krov střechy pochází z rekonstrukce po požáru v roce 1526 a byl dokončen v roce 1528.
- D** Gotická budova sakristie s patrovým deponiářem. Do patra vede točité schodiště, které pokračuje do krovu. V patře se nachází soubor gotického nábytku.

HISTORIE

Národní kulturní památka katedrála svatého Bartoloměje má úctyhodné rozměry – je dlouhá 57,4 metru a široká 26 metrů. Její slavná věž je vysoká 102,26 metru a je tak nejvyšší kostelní věží v republice. Nejstarší částí je presbytář, který se začal stavět ve čtyřicátých letech 14. století poté, co se plzeňské fary ujal řád německých rytířů. Před husitskými válkami byl kostel překryt monumentální stanovou střechou s věží. Kolem roku 1480 bylo dokončeno zaklenutí trojlodí a byla dostavěna věž. Po požáru roku 1525 byl vztyčen krov, který se v podstatě zachoval dodnes. V renesančním období byly přestavěny štíty sedlové střechy a doplněny střešní vikýře. Po roce 1470 byla přistavěna Šternberská kaple, jejímž autorem byl zřejmě architekt Hans Spiess. Je pokládána za nejcennější stavbu pozdní (vladislavské) gotiky v Plzni. Od ojedinělého blesku se 6. února 1835 vzňala střecha věže a jen díky velké obětavosti Plzeňanů a vojáků zdejší posádky nechytila celá stavba. Další pohroma přišla v roce 1870, kdy se při velké vichřici zřítily část západního štítu a poškodila klenbu Šternberské kaple. V letech 1879–1883 byla poškozená stavba puristicky restaurována podle návrhu architekta Josefa Mockera. Před první světovou válkou začala rekonstrukce chrámu pod vedením Kamila Hilberta. Roku 1924 byla obnovena Šternberská kaple, do které byl naistalován Český oltář od profesora Jana Kastnera.

V katedrále je umístěna nejslavnější plzeňská gotická socha – Plzeňská madona – která vznikla pravděpodobně v letech 1380–1384 v pražské katedrální huti Petra Parléře. Velmi významným dílem je pozdně gotické Ukřižování z doby kolem roku 1450. Kříž z roku 1634 byl na východní straně katedrály, dnes je umístěn uvnitř Šternberské kaple.

Zásadní rekonstrukce proběhly v letech 1879 až 1883 (Josef Mocker), 1914 až 1924 (Kamil Hilbert) a 2006, 2018 až 2022 (Jan Soukup a Jan Trčka).

Trh s katedrálou v roce 1927 na obraze Oskara Schmitza

MRAKODRAP

Anglické nábřeží 12, Americká 46

Doba výstavby: 1923–1924

Architekt: Karel Bubla, Vladimír Weingärtner, Hanuš Zápál (sjednocení fasád)

Stavitel: Josef a Václav Paškovi, Antonín Kurel, Tomáš Dobrý, Rudolf Pelc

- A** Nároží a nejvyšší místo doplňují dvě železobetonové koruny umístěné na věžovitých nástavcích hodin.
- B** Nad úroveň pátého patra je výrazná korunní římsa, která navazuje na okolní nižší budovy a opticky tak sjednocuje uliční průčelí.
- C** V úrovni druhého patra je balkon, který spojuje dva mělké arkýře. Nad balkonem je nápis upomínající na investora stavby – Lidové bytové a stavební družstvo.
- D** Busta Josefa Skupy, kterou v roce 1967 vytvořil Jiří Hanzálek.

Na rohu Prokopovy a Americké stojí vysoký činžovní dům nazývaný Mrakodrap

PAMÁTNÍK NÁRODNÍHO OSVOBOZENÍ

Klatovská

Doba výstavby: 1928, 1991–1999

Architekt: Bohumil Pícha, sochaři – Jaroslav Hruška a Karel Kotrba, sochaři současné podoby – František Bálek, Rudolf Matějka a Jaroslav Bocker

Stavitel: firma Štrunc a kamenické závody Stanislava Krůty, obnova – slévárna Waller a Matějček

- A** Socha T. G. Masaryka obnovená dle identické kopie, která doposud stojí v Kolíně.
- B** Alegorická skupina je koncipována jako rodina – zleva stojí syn legionář, vedle něj matka vlast, dcera jako mladá republika a konečně vpravo kovák – otec upomínající i na průmyslovou historii Plzně.
- C** Lípa republiky jako národní strom.

Pomník národního osvobození na náměstí T. G. Masaryka

ZIMNÍ STADION

Štefánikovo náměstí 3

Doba výstavby: 1965–1972

Architekt: Vladimír Urbanec, Pavel Janeček, Ladislav Švábek

Stavitel: Pozemní stavby Plzeň, ocelové konstrukce dodala Škoda Plzeň

- A** Nejvýraznějším motivem čelní fasády jsou betonové deltoidy, které zachycují tahy z lanové střešní konstrukce a svým tvarem vytváří nezaměnitelný rytmus průčelí stadionu.
- B** Sousoší hokejistů z betonu a bronzu, jehož autorem je Vítězslav Eibl, bylo osazeno kolem roku 1970.
- C** Malé pokladny s bránami.

Budova zimního stadionu